Eduskunta
Lakivaliokunta

Viite: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö HE 270/2016 vp, Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta, 29.3.2017

Valtiovarainministeriön lausunto hallituksen esityksestä laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 270/2016 vp)

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt lausuntoa valtiovarainministeriöltä käräjäoikeuksien rakennemuutosta koskevasta esityksestä. Uudistuksella kehitettäisiin käräjäoikeusverkostoa siten, että tulevaisuudessa Suomessa olisi 20 käräjäoikeutta nykyisten 27 käräjäoikeuden sijaan. Käräjäoikeuksien toimipaikkojen määrää vähennettäisiin nykyisestä 57:stä 36:een. Käräjäoikeuksien 20 hallinnollisen kanslian lisäksi erillisiä kanslioita jäisi neljälle ja istuntopaikkoja 12 paikkakunnalle. Esityksen mukaan käräjäoikeuksissa käsitellään vuosittain lähes 500 000 asiaa. Käräjäoikeuksien välillä on edelleen eroja tuloksellisuudessa ja tuottavuudessa. Erot toiminnan tehokkuudessa vaikuttavat käsittelyaikoihin, mikä heikentää kansalaisten alueellista yhdenvertaisuutta. Esityksen myönteisiä vaikutuksia ovat mm. tuomioistuinten yksikkökoon kasvattaminen ja tuomiopiirien laajeneminen mahdollistavat nykyistä paremmat mahdollisuudet tuomioistuinten yleis- ja erityisosaamisen kehittämiseen yhä vaativammassa oikeusympäristössä, verkostoa kehittämällä voidaan keventää hallintoa ja kohdentaa voimavaroja varsinaiseen lainkäyttötoimintaan ja ratkaisulla yksiköt ovat riittävän vahvoja säilyttämään lainkäytön laadun ja oikeusturvan tason korkealla huolimatta taloudellisista reunaehdoista ja hillitsemään kasvavia menopaineita.

Esityksen taloudellisten vaikutusten osalta säästöiksi on esitetty 3−3,5 milj. euron säästöjä henkilöstö- ja toimitilakustannuksissa ja säästöjen lisäksi verkoston supistamisella kyetään hillitsemään muutoin syntyviä menopaineita turvajärjestelyjen ja aineistopankkihankkeen AIPAn osalta 2 milj. eurolla.

Valtiovarainministeriö lausuu lausuntonaan seuraavaa.

Käräjäoikeusverkoston kehittämistä koskeneessa mietinnössä (14/2015) ehdotettiin nyt ehdotetun 20 käräjäoikeuden sijaan suppeampia malleja, joissa käräjäoikeuksia olisi ollut 14 tai 17. Hallituksen esityksessä verkoston laajuus on 20 eli laajempi kuin mitä vuoden 2015 mietinnössä mallinnettiin. Verkoston rakenteellinen kehittäminen ei toteudu yhtä tehokkaasti ja todennäköisesti myös saatavat säästövaikutukset jäävät vähäisemmiksi. Toimintatapoja yhtenäistämällä, käräjäoikeuksien tuottavuuseroja kaventamalla ja prosessin sujuvuutta edistämällä tuottavuuden tavoitetasoa voitaisiin asettaa korkeammalle.

Rakenteellinen uudistus on välttämätön julkisen talouden vaikeassa tilanteessa, jossa ministeriöiden tulee ennakkoluulottomasti tarkastella ja etsiä keinoja

tehostaa toimintaansa sekä hallinnonalan rakenteita. Säästöt ja reformit tarvitaan kestävyysvajeen kattamiseksi. Esitetyllä rakenteellisella muutoksella saadaan hillittyä tulevia menopaineita ja kustannusten kasvua saavutettavien säästöjen lisäksi. Ilman rakenteellista käräjäverkoston supistamista esimerkiksi turvajärjestelyinvestointien sekä it-järjestelmä AIPAn (aineistopankki) ja sen käyttöönottoon liittyvät välittömät istuntosalikalusteiden muutokset toisivat nykyisen laajuiseen käräjäoikeusverkostoon huomattavat kerta- ja ylläpitokustannukset. Käräjäoikeusverkostoa supistamalla hillitään kertakustannusten kasvua n. 2 milj. eurolla ja lisäksi vuosittaisten käyttökustannusten kasvua 2 milj. eurolla. Toimipaikkojen väheneminen laskee myös tuomioistuinten vuokrakustannuksia (1,9 milj. euroa vuoden 2023 tasoon verrattuna) ja lisäksi säästöä syntyy henkilöstömenojen vähenemisen myötä.

Rakenteellisilla uudistuksilla pyritään muiden keinojen ohella sopeuttamaan tuomioistuintaloutta kehyskauden lopulla tiukentuvaan määrärahatilanteeseen. Uudistukset ovat välttämättömiä. Rakenteellisten uudistusten taustalla on tarve myös rationalisoida toimintaa ja vastata muuttuvaan toimintaympäristöön.

Esimerkiksi tuomioistuintalouden *muiden tuomioistuinten toimintamenojen* -momentin (25.10.03) kehysalenema pienenee julkisen talouden suunnitelmassa (JTS, 14.4.2016) vuodelta 2017 vuodelle 2020 n. 31 milj. euroa. Momentti kattaa käräjäoikeuksien lisäksi mm. hallinto-oikeudet ja hovioikeudet.

JTS 2017−2020, euroa	2017	2018	2019	2020
25.10.03	259 585 000	246 633 000	237 036 000	228 417 000

Rakenteellisella uudistuksella pyritään vastaamaan siihen, että oikeudenhoidossa löydettäisiin keinot, joilla voidaan taata laadukas oikeusturvan toteutuminen käyttäen niukkenevia resursseja entistä tehokkaammin sujuvammissa prosesseissa. Suunnitelluista ja valmisteilla olevien uudistusten toimeenpanosta tulee pitää kiinni. Toimeenpanossa on suoritettava johdonmukaisesta ja tuloksellisesti, mikä mahdollistaa käsittelyaikojen lyhentämisen, prosessien tehostumisen ja tuottavuuserojen kaventumisen tasaisesti kaikissa toimintayksiköissä.

Lisätiedot:
Neuvotteleva virkamies Niina Puolusmäki p. 0295530454, etunimi.sukunimi@vm.fi